

Дейнеко О.Т.,
Українсько-американський університет Конкордія, м. Київ,
Науковий керівник:
Гребельник О.П.
д.е.н., проф., зав.кафедрою митної справи,
Національний університет державної податкової служби України

МИТНЕ РЕГУЛЮВАННЯ В СУЧАСНІЙ СИСТЕМІ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІКОЮ УКРАЇНИ

З посиленням ролі міжнародної торгівлі місце, яке займає продукція певної країни у світових цінових ланцюгах, стає визначальним для довготривалого економічного розвитку. Держава може і повинна сприяти цьому маючи в своєму арсеналі ряд інструментів, і впершу чергу тих, що об'єднуються поняттям митного регулювання економіки, тобто тих інструментів, що пов'язані безпосередньо з перетином товаром або послугою митного кордону.

Митне регулювання є дворівневим за своєю суттю. Перший рівень є національним, і являє собою весь комплекс інструментів, якими держава впливає на товарообіг у межах своєї митної території та при перетині її кордонів, передбачених відповідними нормативно-правовими документами (див. Рис.1).

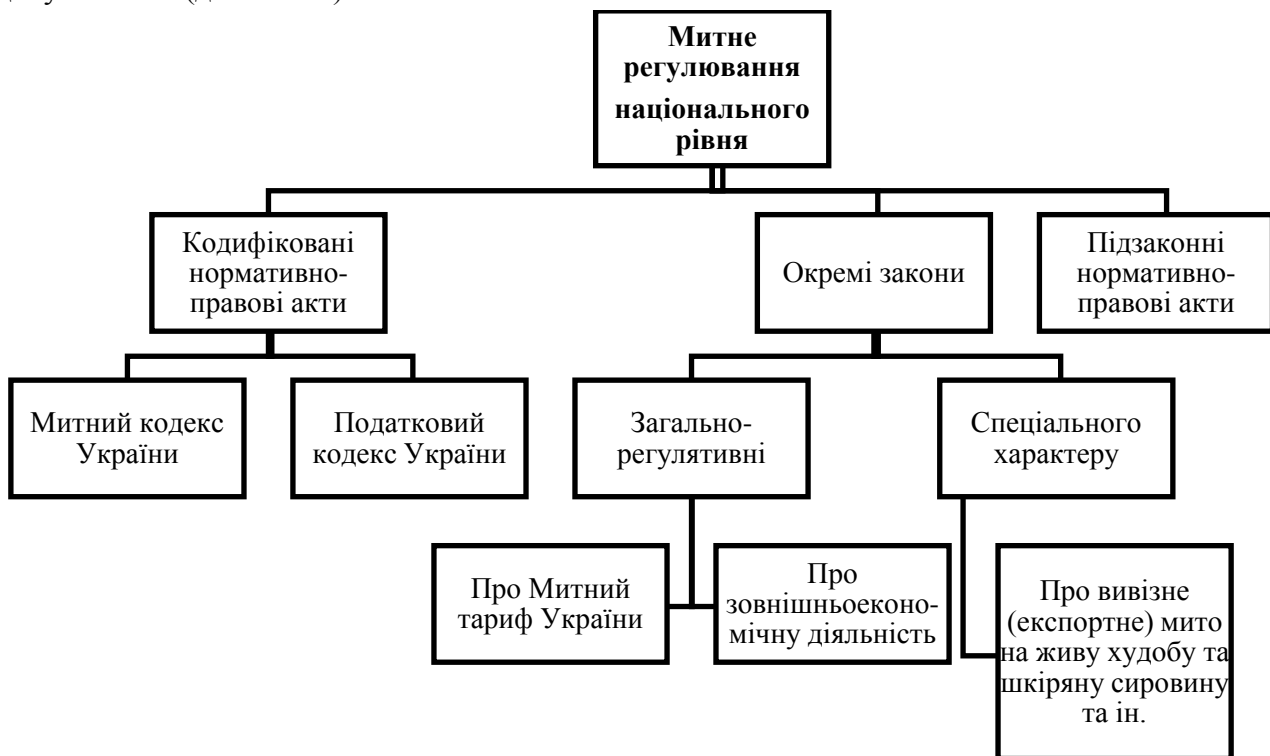

Рис. 1. Нормативно-правове забезпечення митного регулювання на національному рівні

Джерело: розроблено автором

Другим рівнем виступає міжнародний, де митне регулювання здійснюється через рішення міжнародних організацій, *acquis communautaire* інтеграційних утворень та двосторонні торгівельні угоди (див. Рис. 2).

Рис. 2. Нормативно-правове забезпечення митного регулювання на національному рівні

Джерело: розроблено автором

Різні елементи даного рівня, як і у випадку з національним, взаємодоповнюють одне одного.

Так, СОТ, що налічує 164 країн-членів, що формують більшу частину міжнародного товарообороту, сприяє поступовому зниженню рівня митних та нетарифних бар'єрів у торгівельних відносинах на де-факто світовому рівні, аби країни, ринки та економіки яких досі розвиваються, могли б отримати таку частку у міжнародній торгівлі, яка б відповідала насущним потребам їхнього економічного розвитку. Основним, при цьому, є інститут режиму найвищого сприяння СОТ, який по суті означає, що митні ставки на товари та послуги, які пропонуються одним членом іншому, мають надаватися й усім іншим.

У той же час, регіональні інтеграційні утворення та двосторонні торгівельні угоди, обмежуючи кількість учасників та концентруючись на стратегічних інтересах, забезпечують більш глибоке та гнучке регулювання, аніж багатосторонні норми СОТ. Так, у той час як на початку такі угоди також фокусувалися на зменшенні митних тарифів та інших формальних бар'єрів, станом на сьогодні вони вже зачіпають питання права інтелектуальної власності, інвестицій, переміщення капіталу та людей, конкуренції, праці, екологічних стандартів і т.п.

Через властиву їм гнучкість, регіональні та двосторонні інтеграційні процеси за відносно короткий час забезпечують зниження митних бар'єрів у тих сферах, де перемовини у рамках СОТ тривають роками та, інколи, десятками років. Так, з початку функціонування СОТ знизилася середній рівень митних ставок на 46%, а середній зважений митних ставок – на 41%. У той же час, з урахуванням регіональних та торгівельних інтеграційних процесів, митні ставки з 1995 року (року заснування СОТ) зменшилися на 55% у середньому арифметичному виразі та майже на 56% у середньому зваженому арифметичному виразі (див. Рис. 3).[7]

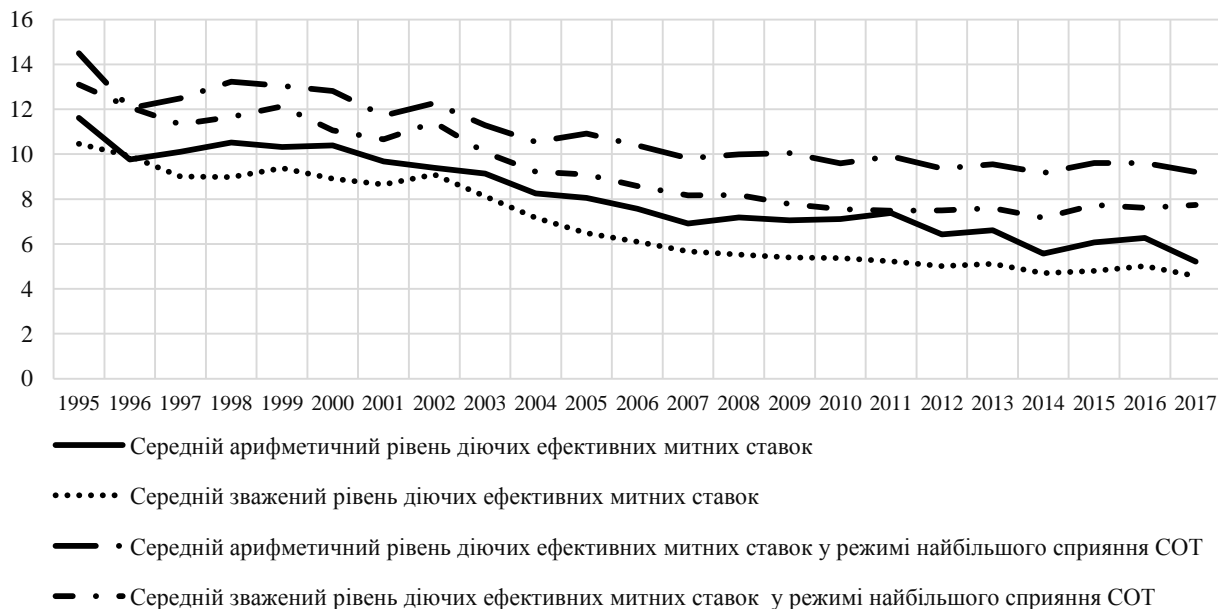

Рис. 3. Середній світовий рівень діючих митних ставок за режимом найбільшого сприяння СОТ, %

Джерело: розраховано автором на основі інформації з бази даних WITS

В умовах сучасного посилення інтеграційних процесів митне регулювання національного рівня здебільшого розвивається у рамках та на імплементацію митного регулювання міжнародного рівня. Утім, у вищезазначених рамках у країн ще зберігається достатньо самостійності для реалізації односторонніх завдань державної економічної політики та державного регулювання економіки, як, наприклад, забезпечення продовольчої безпеки.[3] При цьому, для України на чільному місці, через ряд істотних факторів, знаходиться питання митного регулювання агропродовольчого ринку.

У першу чергу, це через традиційно сильний агропродовольчий сектор економіки, відносна частка якого лише збільшилася з втратою промислових виробничих потужностей на нині окупованих територіях і у 2018 році, становила вже 39,4% (див. Рис. 4).[2]

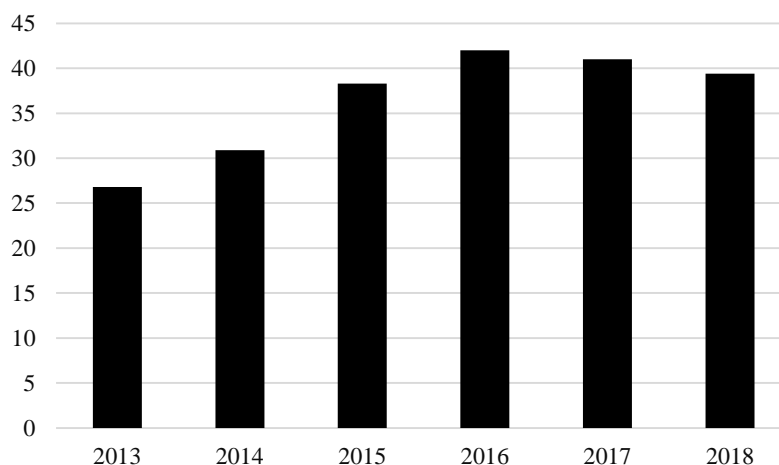

Рис. 4. Частка агропродовольчої продукції (розділи УКТЗЕД I-IV) у структурі українського експорту, %

Джерело: складено автором на основі даних Державної служби статистики України

По-друге, більшість змін, що виникають у зв'язку з посиленням участі України у інтеграційних процесах, стосуються питань митного врегулювання зовнішньоекономічних операцій з агропродовольчою продукцією.[4]

По третє, за умови збереження теперішніх форм нетарифного регулювання з боку Європейського Союзу, непропорційної стимуляції зазнає розвиток українського рослинництва, у той час як тваринництво залишається пригніченим, що, за відсутності ефективної митної політики, може призвести до виникнення і накопичення негативних деформацій на агропродовольчому ринку.[1]

При цьому варто враховувати, що у той час, як міжнародний торговий обіг товарів промислових груп є у значній мірі врегульованим на рівні міжнародних організацій, на кшталт СОТ, то щодо товарів агропродовольчої групи міжнародне регулювання (що поширюється за рамки конкретних об'єднань високого ступеню інтеграції) майже відсутнє, що збільшує роль кожної окремої держави у регулюванні кореспондуючих відносин.

Відповідно, одним з основних пріоритетів у сфері митного регулювання України має бути стимулювання виробництва експортно-орієнтованої продукції з високим ступенем доданої вартості. Реалізації даного пріоритету можна сприяти кількома шляхами.

У першу чергу – через митно-тарифні методи регулювання. В умовах, коли більша частина торгівельних партнерів України є країнами-членами СОТ, це означатиме максимальне наближення рівня митних ставок до зв'язаних митних ставок, визначених під час приєднання України до СОТ, що успішно використовується розвиненими країнами для таких цілей.[5] Окрім того, доцільним є розширення використання інституту тарифного квотування, ефективність якого ми можемо спостерігати на прикладі торгівельних відносин України та Європейського союзу – і він дає унікальну можливість залучити на ринок бажані товарні групи, при цьому захистивши національного виробника.[3]

Окрім того, реалізації вищезгаданих пріоритетів можна сприяти і через нетарифні методи. Так, практично всім розвиненим країнам притаманні надзвичайно розгалужені та складні системи регулювання питань захисту здоров'я та безпеки споживачів, особливо щодо продовольства, фармацевтичних товарів, текстильної продукції та одягу, автомобілів, побутових електроприладів та електрообладнання. Однак, на практиці більшість з цих бар'єрів направлена не на забезпечення безпеки кінцевого споживача, а на обмеження імпорту пріоритетних для індустріальної політики відповідної держави товарів.[6] Відповідний досвід варто перейняти й Україні, враховуючи ліквідацію митно-тарифних бар'єрів у торгівлі з Європейським Союзом.

Список джерел:

1. Дейнеко О.Т. *Захист агропродовольчого ринку в умовах посилення інтеграційних процесів // IX Міжнародна науково-практична конференція "Сучасні тенденції розвитку світової економіки". Харків: ХНАДУ, 2017. С.18-19.*
2. *Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>*
3. *Середа В.І., Кобзарь М.В. Особливості використання кількісних інструментів регулювання міжнародної торгівлі в сучасних умовах // Економіка і суспільство. 2017. С.124-134.*
4. *Deineko O. The impact of European integration on Ukrainian agri-food market: trade and economic aspects // Міжнародна науково-практична конференція «Європейські інтеграційні процеси у XXI столітті: ключові тенденції, основні виклики та нові можливості». Київ: Українська Асоціація Викладачів і Дослідників Європейської Інтеграції, 2018. С.118-125.*
5. *International Trade and Market Access Data. URL: https://www.wto.org/english/res_e/statis_e/statis_bis_e.htm?solution=WTO&path=/Dashboards/MA&file=Map.wcdf&bookmarkState=%7b%22impl%22:%22client%22,%22params%22:%7b%22langParam%22:%22en%22%7d%7d*
6. *Non-Tariff Barriers in Agriculture and Food Trade in APEC: Business Perspectives on Impacts and Solutions. University of Southern California. 2016. URL: <http://www.ncapec.org/docs/ABAC%20Documents/2016%20ABAC%20USC%20Marshall%20School%20-%20Non-Tariff%20Barriers%20in%20Agriculture%20and%20Food%20Trade.pdf>*
7. *World Integrated Trade Solution. URL: <https://wits.worldbank.org/>*